

ного документа. На другий з'їзд ві прибув з двома найближчими до генерал-губернатора чиновниками Олександром Безбородьком та Петром Завадовським. Відкинувши текст узгодженого ніжинською старшиною наказу, Селецький вдався до відвертої фальсифікації та запропонував прийняти замість того відредагований «у потрібному напрямку» документ. Присутні на з'їзді посланці генерал-губернатора, намагаючись чинити тиск на делегатів, підтвердили прихильність Румянцева саме до цього підставного наказу.

Але жоден з 55 присутніх на з'їзді делегатів від Ніжинського полку не погодився підписати текст «неведому кем и без согласия, совета и знания всего общества сочиненного» нового наказу. Звинувативши Селецького в порушенні «должности депутатской и возложенной на него от общества доверенности», вони обрали замість нього нового депутата — батуринського підкоморія Григорія Долинського.

Дізнавшись про непокору та «зухвальство» ніжинської старшини, Румянцев розгорнув проти неї справжні репресії. Спочатку, 9 травня 1767 р., він звинуватив усіх учасників ніжинського з'їзду у «неповазі» до своєї особи і наклав на них великий штраф. 5 червня Малоросійська колегія визнала представників ніжинської шляхти «недостойними никакой доверенности» та усунула їх з посад, які вони займали. Нарешті, 12 липня був оголошений указ Сенату, в якому непокірні звинувачувались в «противных поступках и ослушностях» генерал-губернатору. Саме на цій підставі учасники з'їзду й були піддані у Глухові цивільному та військовому суду. Серед репресованих бачимо обраного депутатом батуринського підкоморія Г. Долинського, ніжинського підкоморія А. Жураковського, військових канцеляристів І. Піроцького, І. Мазарського, П. Наумова, І. Аксютова, ніжинського коморника К. Болбинського, возного ніжинського Гродського суду І. Сполатьбога, писаря Я. Почеку, сотників Д. Стожка та Г. Лахневича та інших.

Під час слідства звинувачені неодноразово скаржилися на упереджене ставлення суддів, які «делали им разные устрашения и угрозы, яко то тюрьмою, посажением на хлеб и на воду и другие ругательства». Частина підсудних відмовилася підписувати тенденційно складені протоколи допитів, з що були заарештовані та «взяты под сержайший караул, посажены на хлеб и на воду, и томими были от 24 по 31 число октября». 2-го листопада було оголошено вирок суду, після чого засуджених закували у кайдани та посадили під караул із суворою забороною «ни жен, ни детей их, ниже с пищею кого-либо к ним допускать». У скарзі, надісланій на ім'я Катерини II, засуджені так писали про своє тяжке становище: «И в таком притеснении и мучительном состоянии пребывая, многие впали в тяжкие болезни и в отчаянии жизни находятся. А один из них, за то, что требовал дополнения в своем допросе, посажен был в сотенную Глуховскую тюрьму между воров и бешеных людей, чего не стерпя, подписался и на том допросе, который ему был предложен».

Тридцять трьох старшин Ніжинського полку було тоді засуджено, причому деяких — до смертної кари. Але Катерина II, яка намагалася показати себе «гуманною правителькою», пом'якшила вирок: смертну кару замінили на... восьмимісячне ув'язнення.

Невдовзі гра Катерини II у «лібералізм» закінчилася. У 1769 р., нібито у зв'язку з початком російсько-турецької війни, діяльність Комісії було припинено. З її роботи імператриця зробила єдиний висновок: по відношенню до «малоросійських» справ треба мати «лисячий хвіст та вовчі зуби».

Крок за кроком Російське самодержавство руйнувало старий устрій українських земель. Влітку 1775 р. російські військ захопили та знищили осередок козацької вольниці — Запорізьку Січ. В період з 1780 по 1786 р. скасовано полкове правління, Малоросійську колегію та Генеральний суд, знищено церковну автономію, на українських селян поширено кріпосне право. Зрештою, навчена гірким досвідом та деморалізована козацька старшина в більшості своїй погодилася на втрату автономії, промінявши її на клаптикові станові права та привілеї.

Олександр МОРОЗОВ.

МЛИНУ — 325 РОКІВ

Березнянський птахорадгосп почав будувати на літописній річці Березні п'ятнадцятигектарний ставок. Річка зараз поділена на декілька потоків, які відокремилися один від одного греблями, болотяними перемичками. Створення ставка повинно підняти рівень води. Це важливо не тільки в екологічному відношенні. Ставок стане місцем відпочинку березнянців, він буде зарибленим, з'являться тут і човни.

Під час риття котлована ставка бульдозери видобули в одному місці десятки великих дубових колод. Вони були як залізни, їх не брали ні сокира, ні пилка. Це було морене дерево, яке пролежало в землі сотні років.

Перш за все, деревина звернула на себе увагу найближчих сусідів, вони швидко перетягли ті колоди до своїх садиб. На жаль, не зацікавилися тим здобутком лише працівники місцевого краєзнавчого музею. Хоч на їхніх очах розкрадалася ста-

ровина. Те морене дерево було, очевидно, з першого в Березні водяного млина, який з дозволу та універсалу Чернігівського полковника Івана Лисенка збудував 1669 р. на річці Березні власним коштом березинський козак Речичанінов, який зробив тут і греблю.

Речичанінов — далекий предок відомих в Березні козаків Речицьких. Доказ тому мені вдалося знайти в «Родословной книге Чернігівського дворянства», в якій записано: «Речицкие-Логиновы — потомство Василя Тимченка Речичанина, знатного товарища сотні Березинской». На початку XVIII ст. Оникій Речицький, син Василя, був березинським сотником. Та, мабуть, недовго. Але навчив грамоті свого сина Василя, який багато років був писарем Березинської сотні.

Дослідження родоводу Речицьких — Речичанінових — цікава тема. Але вона в даному випадку має відношення лише до млина. А він пов'язаний з іменами нових березинських сотників — Федора Лисенка і його сина Андрія.

...Не склалося сімейне щастя сотника Андрія Лисенка — від першої дружини у нього не було дітей, і він розлучився з нею. Молода жінка швидко вийшла заміж за березинського виборного козака і в свій час народила йому сина. Тепер всі побачили, хто в тих справах винуватий. Андрій Федорович оженився вдруге, на Агафії Корецькій. І в них теж не було дітей. Жіночка виявилась дуже охочою до багатства, почала скуповувати землі, луки. І, як свідчить купча від 24 липня 1739 року, купила у Михайла Логвинова-Речицького, козака і жителя березинського, греблю з двома млинами «о двух каменях под м. Березным на р. Березной за 200 руб.».

У 1748 році Андрій Лисенко помер. Його Агафія успадкувала чоловікове багатство. Про цю жінку я дещо розповідаю у своєму історичному романі-хроніці «Сотники». Агафія, яка не мала дітей і залишилася самотньою, почала розпродувати землі. Дійшла черга і до млина. І, як свідчить купча від «11 декабря 1752 г. продала один из этих млинов и другие грунты в м. Березной Стефану Васильевичу Абрамовскому, музыканту Двора ея Величества» за 640 рублей».

Абрамовський виявився цікавою особистістю. Він грав на бандурі в кімнатах самої імператриці Єлизавети Петрівни, його добре знав граф Олександр Розумовський і його брат, гетьман України Кирило Розумовський. Про це теж іде мова в романі «Сотники». Але як довго той млин належав Абрамовському і хто ним володів до останнього часу — встановити не вдалося. Вірогідніше всього, у зв'язку з пересиханням річки Березни млин перестав працювати, був занедбаний, зруйнувався, залишки його і виявили меліоратори.

Для мене в цій історії є одна цікава деталь. Той млин знаходився в кінці городу мого діда по матері — Трохима В'ялька. І якби той млин діяв хоча б до кінця минулого віку — мені обов'язково щось довелося би почути про нього. Але, мабуть, руйнування млина відбулося значно раніше.

Іван КОРБАЧ.

